

VITBLÄRA, *Silene latifolia*

Fält invaderat av vitblära. Foto: Linda af Geijersstam

Förekomst och betydelse

Vitblära är en växt som förekommer som ogräs i flera områden i världen. Utbredningen är stor i Nordamerika, främst i de nordöstra staterna av USA och Kanada. Arten är känd i Sverige sedan 1600-talet, men det är först under senare år som den har blivit ett besvärligt ogräs, framförallt på Gotland. Vitblära förekommer främst på de gotländska myrmarkerna men har på senare år även börjat sprida sig till fastmarksjordar. Arten hittas även på Öland och lokalt på andra platser i södra Sverige. Vitblära trivs på kalkhaltiga jordar och är torktålig, men känslig för översvämning.

Växten har biologiska egenskaper som gör den svår att hantera när den uppförökats och etablerats i ett fält. Plantorna är motståndskraftiga mot avslagning och tramp, men rötterna är känsliga för uttorkning om de lämnas på markytan.

Vitblära är nära släkt med nattglim, en något mindre konkurrensstark art, som även den förekommer som ogräs.

Biologi

Beroende på betingelserna kan vitblära vara ett-, två- eller flerårig. Plantor som gror på våren sätter frö redan samma år. Vid groning sent på hösten övervintrar plantorna i rosettstadiet. Rotkronan, strax under markytan, har ett flertal skottanlag som vid sönderdelning kan skjuta ut nya skott.

Plantorna har han- respektive honblommor. Pollinering sker med hjälp av nattflyn eller, på nära håll, via vinden. Blommorna öppnas på kvällen eller vid mulen väderlek. Fröna är livsdugliga två till tre veckor efter befruktning. Frökapseln öppnar sig fyra till fem veckor senare. Vitbläran har stor förmåga att bilda frön. Varje frökapsel kan innehålla upp till 300 frön.

Honblommans pistill har fem stift jämfört med nattglimmens pistill som har tre stift.

Fröna behöver ingen groningsvila utan gror direkt förutsatt att temperaturen är minst 10 °C. Generellt gynnas arten av varmt väder och den är mycket torktålig. Fröna gror i huvudsak från markens översta lager på en till en och en halv centimeter. Groning kan ske från fem centimeters djup.

Spridningsätt

Vitblära är ett svårhanterat ogräs eftersom det sprider sig både med frö och rotdelar. Den bygger lätt upp en stor fröbank beroende på stor fröproduktion och livskraftiga frön.

Livsdugligheten hos fröna i marken är relativt lång. Efter fem år i marken är en större del av fröna groningsvilliga. Det finns praktiska erfarenheter som tyder på att fröna kan överleva under ensilering samt i stallgödsel.

Fröplanta av vitblära.
Foto: Linda af Geijersstam

Vitblärans blommor slår ut under kvällen eller vid mulen väderlek.
Foto: Jordbruksverket

Vitblåra har en kraftig pålrot. Strax under markytan kan sidokott bildas.
Foto: Jordbruksverket

Spridningen begränsas genom att förhindra frösättning. Upprepad jordbearbetning kan torka ut och döda befintliga rötter på stora plantor. Mer kunskap behövs för att kunna ge tydligare råd i bekämpningen av vitblåra.

Förebyggande åtgärder

För att hindra spridning och uppförökning krävs en rad åtgärder:

- Hindra vidare fröspridning genom rengöring av maskiner som använts på infekterade fält
- Handplocka enstaka plantor som dyker upp på nya fält
- Gör allt för att få en tät och kraftig gröda: så i varm jord, höj utsädesmängden och välj långstråiga sorter
- Använd en varierad växtföljd med både höst- och vårsådda grödor
- Om möjlighet finns, odla flerårig vall i växtföljden
- Grund bearbetning eller direktsådd kan vara ett sätt att minska problemen på sikt. Djup bearbetning myllar ner frön på större djup som då går i frövila och ökar fröbanken i jordprofilen

Direkt bekämpning

- Försök alltid att börja med en jord fri från växande plantor eller rötter som kan slå upp. Behandla med glyfosat hösten innan och plöj eller bearbeta marken ordentligt. Plantor av vitblåra är känsliga för uttorkning om de lämnas på ytan
- Gör en falsk såbädd på våren där fröplantor hinner gro, bekämpa med glyfosat eller bearbeta grunt innan sådd
- I spannmål krävs ofta en delad örtogräsbehandling för att bekämpningen hela tiden ska bekämpa små ogräsplantor, som är 1–3 cm höga. Produkter som Ally Class, Duplosan D, MCPA, Starane XL eller motsvarande, har visat sig ge god effekt på små fröplantor. Kombinera två produkter vid varje behandlingstillfälle. Beakta maxdoserna för de enskilda produkterna
- Kemisk bekämpning ger sällan mer än cirka 70–80 % effekt och måste kombineras med en kraftig kulturgröda för att uppnå önskad effekt
- Kulturer med radodlade grödor, som morötter och potatis, har visat sig vara effektiva för bekämpning av vitblåra. I dessa grödor upprepas ogräsbehandlingen vid flera tillfällen i kombination med mekanisk bearbetning.

En frökapsel kan innehålla 300 frön.
Foto: Lovisa Nissen,
Hushållningssällskapet Gotland

Erfarenheter av bekämpning

Jordbruksverket har i samarbete med Hushållningssällskapet på Gotland genomfört bekämpningsdemonstrationer i spannmål under 2020 till 2023. De preparatkombinationer och doser som fungerat tillfredställande är 40 g/ha Ally Class + 0,8 l/ha MCPA, 1,25 l/ha Duplosan D + 1,0 l/ha MCPA och 1,0 l/ha Starane XL + 1,0 l/ha MCPA. Vätmedel och pH-reglerande produkter har visat sig förbättra effekten. Reduktionen av mängden vitblåra vid bekämpningarna har varit 50–75 %.

I majs har 2 gånger med dosen 75 g/ha Maister + 0,5 Callisto l/ha + 0,67 l/ha MaisOil reducerat mängden vitblåra med cirka 40 %.

Produkten Ally Class, som har visat sig fungera bra mot vitblåra, är på väg att fasas ut och får inte användas efter 2024-08-31. Den fick säljas till och med 2023-08-31.

Om man inte alls bekämpar vitblåra kan ogräset helt ta över fältet.
Foto: Lovisa Nissen,
Hushållningssällskapet Gotland

Kontrollera alltid preparatets aktuella godkännande i [Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister](#) före användning.